

**Koululiikunnan soveltaminen ja siihen kaivattu tuki  
perusopetuksen liikunnantunneilla**

Reeta Kosola

Kasvatustieteen kandidaatintutkielma  
Syys-kevätlukukausi 2023-2024  
Opettajankoulutuslaitos  
Jyväskylän yliopisto

## TIIVISTELMÄ

**Kosola, Reeta. 2024. Koululiikunnan soveltaminen ja siihen kaivattu tuki perusopetuksen liikunnantunneilla. Kasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. 28 sivua + liitteet.**

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan opettajien kokemuksia soveltavasta koululiikunnasta sekä sitä, millaista tukea koululiikunnan soveltamiseen kaivattaisiin. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa 1) millaisia keinoja opettajilla on liikunnan soveltamisen toteuttamiseksi ja 2) millaisin tukikeinoin liikunnanopetuksen soveltamista voitaisiin opettajien mielestä helpottaa.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin Webropol-verkkokyselyllä, johon vastasi 19 liikuntaa opettavaa opettajaa. Kerätty tutkimusaineisto analysoitiin teoriaohjaavaa ja aineistolähtöistä sisällönanalyysia hyödyntäen. Teoriaohjaavaa sisällönanalyysia ohjaavana kehikkona käytettiin kansainvälistä TREE-mallia.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että liikuntaa opettavilla opettajilla on pääosin jonkinlaisia keinoja soveltaa liikuntaa tukea tarvitseville oppilaille. Nämä keinot olivat samansuuntaisia kansainvälisen TREE-mallin kanssa. Kaikki tutkimuksen opettajat eivät kuitenkaan opetustaan soveltaneet, joten tutkimusaineistosta tulkittiin myös syrjiviä käytänteitä. Tulokset osoittivat, että liikuntaa opettavat opettajat kaipasivat nykyistä parempia resursseja soveltavan liikunnanopetuksen mahdollistamiseen. Opettajat kaipasivat ohjaajaresurssia tunnetun ja turvallisuuden takaamiseen, erityisopettajan ammattitaitoa tuntien toteutukseen ja lisäkoulutusta oman ammattitaidon lisäämiseksi. Näiden lisäksi sopivat ryhmäkoot, niille sopivat tilat ja monipuolinen välineistö nähtiin soveltavan liikunnanopetuksen mahdollistavana tekijöinä.

Asiasanat: soveltava liikunta, liikunnanopetus, perusopetus, tukea tarvitseva oppilas

# SISÄLTÖ

|   |           |
|---|-----------|
| <b>TIIVISTELMÄ</b> .....  | <b>2</b>  |
| <b>1 JOHDANTO</b> .....   | <b>4</b>  |
| <b>2 SOVELTAVA LIKUNNANOPETUS</b> .....                               | <b>6</b>  |
| 2.1 Opettajien kokemuksia soveltavasta liikunnanopetuksesta.....      | 8         |
| 2.2 Soveltavan liikunnanopetuksen haasteet.....                       | 8         |
| 2.3 TREE-malli soveltavaa liikunnanopetusta ohjaavana kehikkona ..... | 9         |
| <b>3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN</b> .....                              | <b>11</b> |
| 3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....                        | 11        |
| 3.2 Tutkimuksen lähestymistapa .....                                  | 11        |
| 3.3 Tutkimusaineiston keruu.....                                      | 11        |
| 3.4 Tutkimuksen osallistujat ja tutkimuskonteksti .....               | 12        |
| 3.5 Aineiston analyysi .....  | 14        |
| 3.6 Eettiset ratkaisut.....   | 15        |
| <b>4 TULOKSET</b> .....   | <b>16</b> |
| 4.1 Liikunnanopetuksen soveltaminen nykyisillä resursseilla.....      | 16        |
| 4.2 Liikunnanopetuksen soveltamiseen kaivattu tuki.....               | 18        |
| <b>5 POHDINTA</b> .....   | <b>20</b> |
| 5.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....                        | 20        |
| 5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet .....                | 22        |
| <b>LÄHTEET</b> .....  | <b>25</b> |
| <b>LIITTEET</b> .....   | <b>29</b> |

# 1 JOHDANTO

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkitaan opettajien kokemuksia liikunnanopetuksen soveltamisesta ja sitä, millaista tukea liikunnanopetuksen soveltamiseen kaivattaisiin. Soveltavalla liikunnalla (vrt. entinen erityisliikunta) tarkoitetaan sellaisten henkilöiden liikuntaa, joiden on hankalaa syystä tai toisesta osallistua tarjolla olevaan liikuntaan ilman sen soveltamista tai järjestäjän erityisosaamista (Liikuntatieteellinen seura, 2023). Koulukontekstissa tällaista soveltamista tarvitaan yleensä, mikäli oppilaalla on jokin vamma, sairaus, neuropsykiatrinen haaste tai oppimisvaikeuksia (Huovinen & Rintala, 2017). Oppilas voi kuitenkin tarvita erilaisia liikunnan sovelluksia myös tilapäisesti erilaisten elämäntilanteiden tai tapaturmien takia.

Soveltavan liikunnan osaamisen voidaan nähdä olevan tärkeää jo yleisopetuksessa ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on ollut jo pitkään ollut kasvussa (Opetusalan ammattijärjestö [OAJ], 2017). Kymmenessä vuodessa (2012–2022) tuen tarvitsijoiden määrä on yli kaksinkertaistunut. Lähes 70 % tukea tarvitsevista oppilaista opiskelee yleisopetuksen ryhmissä (Tilastokeskus, 2023). Liikunnanopetukseen voikin tämän takia liittyä esimerkiksi tarve erilaisten apuvälineiden käytön osaamiseen ja niiden monipuoliseen hyödyntämiseen. Lisäksi esimerkiksi erilaiset neuropsykiatriset haasteet (muun muassa autismikirjo, ADHD ja Touretten oireyhtymä) ja oppimisvaikeudet luovat liikunnanopetukselle sellaiset raamit, joiden huomioiminen voi tulla liikuntaa opettavalle opettajalle uutena asiana.

Toiseksi lasten ja nuorten liikkuminen on polarisoitunutta: Valtion liikuntaneuvoston (2023) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (LIITU) -tutkimuksessa kerrotaan, että vuoden 2022 mittauksessa vain kolmasosa lapsista ja nuorista saavutti liikkumissuosituksia. Tämä tutkimus kertoo myös tyttöjen ja poikien lisääntyneestä erosta liikkumisessa poikien saavuttaessa valta-

kunnalliset liikuntasuositukset jokaisessa ikäryhmässä tyttöjä paremmin. Oppilasryhmien liikunnallisten taitojen eriytyneisyys vaatiikin entistä enemmän soveltavaa liikunnanopetusta, jotta se on erilaisia yksilöitä palvelevaa.

Soveltava liikuntatiede (*Adapted Physical Activity Science*) on vilkastunut vasta 2000-luvulla (Jyväskylän yliopisto, 2022), joten soveltavaa liikunnanopetusta ei ole tutkittu Suomessa vielä kovinkaan paljoa. Huovinen (2019) on kuitenkin väitöskirjassaan havainnut, että opettajan omalla toiminnalla voidaan edistää heterogeenisen oppilasryhmän liikunnan opiskelua. Hän korostaa, että tämä vaatii opettajalta laajaa ja monipuolista sisällöllistä ja pedagogista osaamista. Pedagogisen osaamisen tukena voidaan käyttää esimerkiksi Australian Sports Commissionin (n.d.) TREE-mallia, jonka pohjalta eri osa-alueiden soveltamisen näkyväksi tuominen helpottaa itse liikunnan soveltamista koulukontekstissa.

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkitaan erityisesti sitä, millaisia kokemuksia liikuntaa opettavilla opettajilla on liikunnanopetuksen soveltamisesta. Tutkielmassa selvitetään, millaisin keinoin liikuntaa opettavat opettajat soveltavat liikunnanopetusta niin, että jokaisella oppilaalla on mahdollisimman hyvät edellytykset liikunnan oppiaineen tavoitteiden saavuttamiselle. Tutkielman tavoitteena on myös selvittää opettajien näkemyksiä siitä, millaisin tukikeinoin liikuntaa olisi nykyistä helpompaa soveltaa koulukontekstissa.

## 2 SOVELTAVA LIIKUNNANOPETUS

Liikunta on yksi koulussa opiskeltavista oppiaineista. Sen tehtävänä on tukea oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon samalla, kun oppiaineen avulla tuetaan liikunnalliseen elämäntapaan kasvamista (Opetushallitus, 2014). Tällä hetkellä kuitenkin vain noin kolmasosa 7-15-vuotiaista lapsista ja nuorista saavuttaa kansallisen liikkumissuosituksen (Valtion liikuntaneuvosto, 2023). Koska koululiikunta tavoittaa lähes 100 % peruskouluikäisistä (Huttunen, 2019), on sillä huomattava merkitys liikunnallisen elämäntavan kehittymiselle ja viikoittaisen liikunnan toteutumiselle.

Koululiikunta oppiaineena tavoittaa lähes kaikki ikäryhmän lapset, joten mukana ovat noin 175 000 tukea tarvitsevaa oppilasta (Tilastokeskus, 2023). Tämä luokin liikunnan oppiaineelle raamit, joiden mukaisesti liikuntaa on sovellettava kaikenlaisille oppijoille. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2014) ei mainita liikunnan soveltamista suoraan, mutta liikunnan oppiaineen yhtenä tehtävänä kerrotaan olevan yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja yhteisöllisyyden tukeminen. Tämä pohjaa muutenkin inklusiivisen koulutuksen lähikouluperiaatteeseen (Perusopetuslaki [POL] 628/1998, 2:6 §). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2014) mukaan huomio tulee kiinnittää erityisesti oppimisen esteettömyyteen ja oppilaiden yksilölliseen huomioimiseen oppilaan koulupäivien aikana. Tämä tarkoittaa ensisijaisesti sitä, että oppilaan tarvitsemaa tukea järjestetään erilaisin joustavin järjestelyin ensisijaisesti oppilaan omaan opetusryhmään ja lähikouluun. Näitä periaatteita noudatetaan muun muassa liikunnanopetuksen soveltamisen keinoin. Rintalan ym. (2012) mukaan soveltavassa liikunnanopetuksessa tavoitteena on huomioida oppilaiden erilaiset kiinnostuksenkohteet, tarpeet, kehityskohteet ja valmiudet suhteessa opetukselle asetettuihin tavoitteisiin. Hänen mukaansa erityistarpeita liikunnanopetukseen voi luoda muun muassa erilaiset vammat, pitkäaikaisairaudet, kyvyt, taidot, kehitys- ja kuntotaso, sekä esimerkiksi etninen tausta tai kielimuuri.

Suomessa perusopetuksen yhdenvertaisuutta ohjaavat muun muassa perustuslaki, perusopetuslaki, yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki, sekä erilaiset ihmisoikeussopimukset, kuten Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien sopimus ja YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014, 2:6 §) on säädetty muun muassa siitä, että koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta kaikessa toiminnassa ja oppilaitoksen on tehtävä tarvittavat toimenpiteet yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Liikunnan oppiaineessa tällaiset joustavat järjestelyt voivat tarkoittaa esimerkiksi esteettömyyden parantamista, opiskelutulkkia tai oppilaalle sopivia apu- tai toimintavälineitä (Pikkupeura ym., 2023).

Termit ”erityisliikunta” ja ”erityisryhmien liikunta” ovat yhteiskuntaamme syvälle juurtuneita käsitteitä, joilla on tarkoitettu lähinnä vammaisten ja pitkäaikaissairaiden liikuntaa, kun liikunnan toteuttamiseen on tarvittu erilaisia sovelluksia. Englannin kieleen näiden tilalle on kuitenkin viime vuosikymmeninä juurtunut termi ”Adapted Physical Activity” jonka käännöstä ”soveltava liikunta” on alettu käyttämään myös suomalaisessa kirjallisuudessa. (Rintala ym., 2012.) Erityistä tukea tarvitsevien lasten liikunnanopetuksesta on puolestaan jo pitkään käytetty termejä ”soveltava liikuntakasvatus” ja ”soveltava liikunnanopetus” (Rintala ym., 2012; Sanastokeskus ry ym., 2023). Myös viimeisimmässä Soveltavan liikunnan ja paraurheilun sanastossa (Sanastokeskus ry ym., 2023) kannustetaan siihen, että termiä ”soveltava liikunta” ja ”kaikille avoin liikunta” käytettäisiin mieluummin, kuin termejä ”sovellettu liikunta” tai ”erityisliikunta”. Tähän tietoon perustuen myös tässä kandidaatintutkielmassa käytetään termejä ”soveltava liikunnanopetus” ja ”kaikille avoin liikunnanopetus” kulloisenkin kontekstin mukaan. Oppilaan tuen tarpeeseen viitattaessa käytetään termiä ”tukea tarvitseva oppilas”.

## 2.1 Opettajien kokemuksia soveltavasta liikunnanopetuksesta

Opettajien näkemyksiä ja kokemuksia liikunnan soveltamisesta ja sen mahdollisuuksista on tutkittu jonkin verran sekä Suomessa että kansainvälisesti. Kun tarkastellaan opettajien kokemuksia soveltavan liikunnan toteuttamisesta koulu-kontekstissa, eri puolilla maailmaa tehdyistä tutkimuksista löytyy yhtymäkoh-tina muun muassa opettajien yleisesti myönteinen asenne tukea tarvitsevien op-pilaiden sisällyttämisestä kaikille avoimeen liikunnanopetukseen (Tarantino, 2022). Opettajien positiivinen asenne näkyy erityisesti myönteisenä vuorovaiku-tuksena opettajan ja tukea tarvitsevan oppilaan välillä (Wang, 2015).

Combsin ym. (2010) mukaan opettajien positiivinen asenne tukea tarvitse-vien oppilaiden liikunnanopetusta kohtaan on yhteydessä opetuksessa käytettä-viin opetustyyliin ja erilaisiin sovellettavissa oleviin painopistealueisiin sekä siihen, minkä opettaja näkee olevan oleellinen tavoite tukea tarvitsevan oppilaan liikunnanopetuksessa. Hän kertoo, että positiivisesti tukea tarvitsevien oppilai-den opetukseen suhtautuvat opettajat näkevät usein oppiaineen tavoitteena eri-laisten motoristen taitojen kehittymisen, kun taas tukea tarvitsevien oppilaiden liikunnanopetukseen negatiivisesti suhtautuvat ovat todennäköisemmin tyyty-väisiä siihen, että tukea tarvitsevat oppilaat osallistuvat oppitunneille ja ovat ah-keria ja iloisia. Pelkkä positiivinen asenne ei kuitenkaan ole tarpeeksi, sillä se ei aina näy käytännön tekoina. Wangin (2015) tutkimuksessa viidestä tukea tarvit-seviin oppilaisiin myönteisesti suhtautuvasta opettajasta vain kaksi suunnitteli opetustaan niin, että se vastasi myös tukea tarvitsevien oppilaiden tarpeita, kiin-nostuksen kohteita ja kykyjä. Onkin jokseenkin ristiriitaista, ettei käytäntöjä tu-kea tarvitsevien oppilaiden osallistamiseen synny, vaikka näennäistä halua kai-kille avoimelle liikunnanopetukselle löytyisi.

## 2.2 Soveltavan liikunnanopetuksen haasteet

Kuten todettua, pelkkä positiivinen asenne tukea tarvitsevia oppilaita kohtaan ei takaa liikunnanopetuksen soveltamista. Keskeisiä tekijöitä asenteen ja toiminnan epäsuhtaan taustalla ovat puutteet opettajan osaamisessa ja liikunnanopetukseen



ohjatuissa resursseissa; vaikka asenteet tukea tarvitsevia oppilaita ja inkluusiota kohtaan ovat suurimmaksi osin positiivisia, opettajat kokevat inkluusiotavoitteen usein mahdottomaksi käytännön arjessa (Rekaa ym., 2018; Tarantino, 2022).

Opettajan osaamisen ja resurssien lisäksi liikunnanopetuksen soveltamisessa haasteina nähdään muun muassa ympäristön heikko esteettömyys, tukitoimien riittämättömyys ja opetussuunnitelman soveltumattomuus (Rintala ym., 2012; Tarantino, 2022). Myös opettajan oma ennakoasenne, suunnitelmien toimintojen tai niiden välillä tehtyjen valintojen heikkous ja opetuksen yleisemmin heikko laatu ovat kaikille avoimen liikunnanopetuksen esteenä (Hagaele ym., 2021). Opettaja voikin omalla toiminnallaan jopa edistää ilmapiiriä, joka hyväksyy oppilaiden välisen syrjinnän ja siten luo tukea tarvitsevien oppilaiden keskuuteen negatiivisia kokemuksia kaikille avoimesta liikunnanopetuksesta (Rintala ym., 2012).

### **2.3 TREE-malli soveltavaa liikunnanopetusta ohjaavana kehikkona**

Perusopetuksen heterogeeniset oppilasryhmät vaativat liikunnan oppiaineen sisällä opettajalta laajaa pedagogista osaamista, jotta liikunnallisilta taidoiltaan, motoriselta kehitystasoltaan ja fyysiseltä toimintakyvyltään erilaiset oppilaat voidaan ottaa tarkoituksenmukaisesti huomioon (Pikkupeura ym., 2023). Suunnittelu- ja toteutustyöhön apua voi saada erilaista soveltavan liikunnan toimintamalleista ja suunnittelutyökaluista, kuten STEP- (Asunta & Saari, 2018) ja TREE-malleista (Australian Sports Commission, n.d.).

Australian Sports Commissionin (n.d.) TREE-malli rakentuu neljästä osatekijästä: opetustyyleistä (T: Teaching Style), säännöistä (R: Rules), apuvälineistä (E: Equipment) ja ympäristöstä (E: Environment). Mallin kantava idea on, että näitä neljää osatekijää varioimalla opetusta voidaan soveltaa erilaisille liikkujille ja ryhmille sopivaksi.

**Opetustyyleillä** voidaan varioida sitä, millä keinoin opetettava asia tuodaan oppilaille ilmi ja toisaalta sitä, miten opeteltavaa asiaa harjoitellaan. Tämän

puitteissa käytetään keinona usein esimerkiksi opetustyylien vaihtelua ja monikanavaista viestintää. **Sääntöjen varioinnilla** tarkoitetaan usein sääntöjen palas- telua, aktiviteettien asteittaista vaikeutumista ja esimerkiksi pelaajien liikkeiden rajoittamista. **Välineitä muokkaamalla** puolestaan voidaan ottaa huomioon sa- man pelin sisällä eri tasoiset oppilaat. **Ympäristön varioinnissa** voidaan huomi- oida esimerkiksi pelissä hyödynnettävien maalien koko, pelialueen yksinkertai- suus, valaistus ja yleinen esteettömyys ja tilan rauhoittaminen.

Australian Sports Commissionin (n.d.) TREE-malli on siis yksi keino, jolla lii- kunnanopetuksen soveltamista voidaan helpottaa. Tällainen on tärkeää, sillä lii- kuntakasvattajat raportoivat usein haasteita tukea tarvitsevien oppilaiden opet- tamisesta (Mihajlovic, 2021). Tätä mallia voidaankin hyödyntää erityisesti silloin, kun halutaan luoda liikunnanopetusta, johon kaikki oppilaat ovat tervetulleita (Alexander ym., 2012). Koulukontekstin lisäksi TREE-mallia voidaan kuitenkin hyödyntää myös esimerkiksi harrastusympäristöissä (Mihajlovic, 2021).

## **3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN**

### **3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset**

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan liikuntaa opettavien opettajien kokemuksia liikunnanopetuksen soveltamisesta. Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää erityisesti sitä, millaisia keinoja liikuntaa opettavilla opettajilla on tällä hetkellä kaikille avoimen liikunnanopetuksen toteuttamiseen, ja sitä, millaisia tukikeinoja liikunnanopetuksen soveltamiseen kaivattaisiin. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten liikunnan tunneilla esiintyviä tuen tarpeita pyritään tukemaan olemassa olevilla resursseilla?
2. Millaista tukea liikuntaa opettavat opettajat kaipaisivat liikunnan tuntien soveltamiseen?

### **3.2 Tutkimuksen lähestymistapa**

Tämä tutkimus on laadullinen, sillä tutkimuksessa pyritään ymmärtämään liikuntaa opettavien opettajien soveltavalle liikunnanopetukselle antamia merkityksiä (Vilkka, 2021). Tutkimuksella pyritään vastaamaan kysymyksiin miten ja millaisia, jotka ovat laadulliselle tutkimukselle ominaisia (Juhila, n.d.). Laadullinen tutkimus korostaa tiedon subjektiivista ja kokemuksellista luonnetta (Juhila, n.d.; Puusa & Juuti, 2020), joten tämän tutkimuksen aineistossa näkyvät opettajien omat kokemukset liikunnan soveltamisesta.

### **3.3 Tutkimusaineiston keruu**

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella. Vallin & Perkkilän (2018) mukaan sähköinen verkkokysely antaa mahdollisuuden tutkia haluttua ilmiötä nopeasti ja taloudellisesti tehokkaasti, kun maantieteellisesti eri puolilla olevat henkilöt voidaan tavoittaa helposti. Tässä tutkimuksessa tämä tarkoitti sitä, että sähköisen kyselylomakkeen avulla tutkimukseen

pystyi osallistua liikunnan opettajia maantieteellisesti eri puolilta Suomea nopeasti ja taloudellisesti tehokkaasti. Tällaisen aineistonkeruumuodon avulla tutkimuksen tekemisessä säästettiin myös tutkimukseen käytettävää aikaa, sillä kyselystä muodostuva aineisto oli jo valmiiksi sähköisessä muodossa, ja vastaukset olivat vastaajien tahtomissa sanamuodoissa.

Kyselylomake lähetettiin Facebookissa ryhmiin ”Alakoulun aarreaitta” ja ”Jotain todella uutta liikunnanopetuksessa” lokakuussa 2023. Vastausaikaa osallistujilla oli vajaa kaksi viikkoa. Kyselylomake (liite 1) sisälsi kaksi osiota. Ensimmäisessä osiossa kysyttiin osallistujien taustatietoja (sukupuoli, asuinpaikka, koulutustausta, kokemus liikunnan opettajana ja omista liikunnan ryhmistä löytyvät tuen tarvetta lisäävät osatekijät). Kyselyn toisen osio sisälsi kolme avointa kysymystä, joiden avulla selvitettiin opettajien liikunnanopetuksen soveltamiseen liittyviä kokemuksia, liikunnanopetuksen soveltamiskeinoja ja liikunnan soveltamiseen kaivattua tukea.

### 3.4 Tutkimuksen osallistujat ja tutkimuskonteksti

Tutkimukseen osallistui 19 liikuntaa opettavaa opettajaa. Tutkimuksen osallistujat olivat suurimmilta osin luokanopettajia (84 %). Tutkimuksen osallistujilla oli kuitenkin erilaisia koulutuksia ja osalla osallistujista oli useampi koulutus tai pätevyys. Kaikki osallistujat asuivat Manner-Suomessa ja he olivat opettaneet liikuntaa perusopetuksessa. Tutkimuksen osallistujat ja heidän taustatietonsa kuvataan tarkemmin taulukossa 1. Tulokset-osiossa aineistoesimerkkien kohdalla tutkimuksen osallistujat numeroitiin vastausjärjestykseen, jossa Opettaja 1 on ensimmäisenä verkkokyselyyn vastannut opettaja ja puolestaan Opettaja 19 vastausjärjestyksessä viimeinen.

*Taulukko 1. Tutkimuksen osallistujien taustatiedot.*

| Sukupuoli (n) | %    | Asuinpaikka (n) | %    | Koulutustausta (n)  | %    | Kokemus liikunnan opettajana (n) | %    |
|---------------|------|-----------------|------|---------------------|------|----------------------------------|------|
| Nainen (13)   | 68,4 | Etelä-Suomi (8) | 42,1 | Luokanopettaja (16) | 84,2 | 0-5                              | 21,1 |

|                         |      |                       |      |                                 |      |                      |      |
|-------------------------|------|-----------------------|------|---------------------------------|------|----------------------|------|
|                         |      |                       |      |                                 |      | vuotta (4)           |      |
| Mies (5)                | 26,3 | Itä-Suomi (3)         | 15,8 | Liikunnan<br>aineenopettaja (3) | 15,8 | 5–10<br>vuotta (4)   | 21,1 |
| Muu (0)                 | 0    | Lounais-<br>Suomi (1) | 5,3  | Erytisopettaja (3)              | 15,8 | 10–15<br>vuotta (3)  | 15,8 |
| En halua<br>vastata (1) | 5,3  | Länsi-Suomi<br>(3)    | 15,8 | Erytisiikunnan-<br>opettaja (2) | 10,5 | 15–20<br>vuotta (2)  | 10,5 |
|                         |      | Pohjois-<br>Suomi (2) | 10,5 | Liikunnanohjaaja<br>(1)         | 5,3  | yli 20<br>vuotta (6) | 31,6 |
|                         |      | Sisä-Suomi<br>(2)     | 10,5 | Muu<br>aineenopettaja (2)       | 10,5 |                      |      |

Jokainen tutkimukseen osallistunut opettaja oli opettanut liikunnan oppitunneilla tukea tarvitsevia oppilaita. Oppilasryhmissä oli esiintynyt erilaisia tuen tarvetta lisääviä osatekijöitä, mutta neuropsykiatriset piirteet, tilapäiset (urheilu)vammat ja oppimisvaikeudet toistuivat lähes jokaisessa vastauksessa. Opetusryhmissä esiintyneitä tuen tarvetta lisääviä osatekijöitä kuvataan tarkemmin taulukossa 2.

**Taulukko 2.** Opettajien oppilasryhmissä esiintyneet tuen tarvetta lisäävät osatekijät

|                              | n  | %    |
|------------------------------|----|------|
| Neuropsykiatrinen piirre     | 17 | 89,5 |
| Tilapäinen (urheilu)vamma    | 17 | 89,5 |
| Oppimisvaikeus               | 16 | 84,2 |
| Suomi toisena kielenä        | 9  | 47,4 |
| Pitkäaikaissairaus           | 9  | 47,4 |
| Liikuntavamma                | 8  | 42,1 |
| Kehitysvamma                 | 7  | 36,8 |
| Aistivamma                   | 6  | 31,6 |
| Heikkonäköisyys              | 6  | 31,6 |
| Heikkokuuloisuus             | 6  | 31,6 |
| Mielenterveysongelma         | 6  | 31,6 |
| Tilapäinen sosiaalinen huoli | 5  | 26,3 |
| Ylipaino                     | 1  | 5,3  |

### 3.5 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aikana luotu kyselyaineisto analysoitiin tutkimukseen sekä teoriaohjaavaa että aineistolähtöistä sisällönanalyysiä hyödyntäen. Aineiston analyysissä ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta teoriaohjaavan luennan kehikona toimi Australian Sports Commissionin (n.d.) TREE-malli. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä aineistoa pyritään tutkimaan aineistolähtöisesti siitä erottuvia yksityiskohtia huomioiden samalla kun aikaisempi teoretieto ohjaa huomiota aiheen kannalta oleellisiin asioihin (Puusa, 2020). Tämän tutkimuksen osalta tämä tarkoitti käytännössä sitä, että aineistosta pyrittiin erittelemään TREE-mallin (ks. Luku 2.3) osatekijöitä. Aineisto jaoteltiin TREE-mallin osatekijöihin, mutta samalla myös tämän mallin ulkopuolelle jäävät tekijät huomioitiin. Esimerkiksi aineistoesimerkit ”Kuvalliset ohjeet” ja ”Konkreettinen ja kuvallinen havainnollistaminen tekemisestä: mitä tehdään, miten ja mihin pyritään” ryhmiteltiin molemmat monikanavainen ja selkeä viestintä -ryhmään ja näin ollen TREE-mallin mukaisesti opetustyyli-ryhmään.

Tutkimuksen toiseen tutkimuskysymykseen selittävää aineistoa analysoitiin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistoa pyritään yleisesti tulkitsemaan siten, että siitä voidaan luoda teoreettinen kokonaisuus niin, ettei analyysiyksiköt ole ennalta määriteltäviä (Tuomi & Sarajarvi, 2018). Tässä tutkimuksessa tämä näkyi erityisesti toisen tutkimuskysymyksen osalta johon TREE-malli ei antanut enää avaimia. Aineistolähtöisen analyysin toteuttamisessa hyödynnettiin Tuomen & Sarajarven (2018) kuvaamaa etenemistä, jonka mukaisesti tutkimuksen aineisto pelkistettiin ja listattiin. Tämän pelkistetyt aineiston pohjalta aineistosta pyrittiin löytämään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, joiden perusteella aineisto ryhmiteltiin. Esimerkiksi aineistoesimerkit ”Täydennyskoulutusta ei varmaan koskaan ole liikaa, aina niistä saa uusia ideoita” ja ”Soveltavan liikunnan kurssit olisi hyvä saada laajemmin tarjolle” ryhmiteltiin molemmat lisäkoulutus-ryhmään.

### 3.6 Eettiset ratkaisut

Tutkielman aikana on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ([TENK], 9.10.2023) hyviä tieteellisiä käytäntöjä (HTK), joiden mukaisesti tutkimus on tehty noudattaen rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Muiden tutkijoiden tekemää työtä on kunnioitettu ja heidän julkaisuihinsa on viitattu asianmukaisin keinoin. HTK:n mukaisesti tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Vastajille toimitettiin sähköisesti kyselylomakkeen yhteydessä tutkimuksen tietosuojailmoitus ja laajennettu tiedote, joiden suostumuksen osallistujat ilmaisivat kyselylomakkeen avulla. Tutkimusaineisto pidettiin koko tutkimuksen ajan salasanan takana ja se poistettiin heti tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen osallistujat osallistuivat aloitteellisesti tutkimukseen, eikä tutkijalla ollut osuutta heidän valikoinnissaan eikä näin ollen suhdetta tutkittaviin. Tutkimusten tuloksia julkaistaessa on HTK:n mukaisesti noudatettu avoimuutta ja vastuullisuutta.

## 4 TULOKSET

Seuraavien kahden alaluvun aikana vastataan tutkimuskysymyksiin. Alaluvussa 4.1 *Liikunnanopetuksen soveltaminen nykyisillä resursseilla* vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen; ”Miten liikunnan tunneilla esiintyviä tuen tarpeita pyritään tukemaan olemassa olevilla resursseilla?” Tähän tutkimuskysymykseen vastattiin käyttäen TREE-mallia (Australian Sports Commission, n.d.) analyysiä ohjaavana kehikkona. Alaluvussa 4.2 *Liikunnanopetuksen soveltamiseen kaivattu tuki* vastataan aineistolähtöisesti kysymykseen; ”Millaista tukea liikuntaa opettavat opettajat kaipaisivat liikunnan tuntien soveltamiseen?”.

### 4.1 Liikunnanopetuksen soveltaminen nykyisillä resursseilla

Jokainen tutkimukseen osallistunut opettaja oli opettanut tukea tarvitsevia oppilaita, joten jokainen oli ollut tilanteessa, jossa liikunnanopetusta on täytynyt soveltaa. Opettajat nimesivät erilaisia keinoja, joiden avulla he olivat liikuntaa soveltaneet tukea tarvitseville oppilaille (taulukko 3). Aineistossa korostui erityisesti erilaiset laadukkaaseen suunnitteluun liittyvät tekijät. Tämän lisäksi monikanavainen ja selkeä viestintä, sekä erilaiset joustavaan ryhmittelyyn liittyvät tekijät näkyivät toistuvasti osallistujien vastauksissa. TREE-mallin jokainen osatekijä oli löydettävistä osallistujien vastauksista. Taulukossa 3 esittelen tiivistetysti TREE-malliin liittyvät soveltamisen keinot, joita tutkimuksen osallistujat nimesivät ja avaen niitä tarkemmin sen alla

*Taulukko 3. Opettajien mainitsemia liikunnanopetuksen soveltamiskeinoja.*

|                                  |   |
|----------------------------------|---|
| Opetustyyli<br>(Teaching Styles) | Monikanavainen ja selkeä viestintä, struktuuri ja ennakointi, joustava ryhmittely, erilaiset toimintatavat (esim. pistetyöskentely), eriyttämisen menetelmät ja oppilaiden osallistaminen |
| Säännöt<br>(Rules)               | Sääntöjen varioiminen ja niiden lisääminen, kun vanhat on opittu  |
| Apuvälineet<br>(Equipment)       | Monipuolinen välinevalikoima (sis. sovelletut välineet), tietotekniikan hyödyntäminen   |



|                            |  |
|----------------------------|--|
| Ympäristö<br>(Environment) | Tilan jakaminen ja rajaaminen, tilan selkeys ja positiivinen ilmapiiri |
|----------------------------|--|

**Opetustyyli (teaching styles).** Opettajat mainitsivat useita erilaisia opetustyylien alle luokiteltavia esimerkkejä. Esimerkiksi opettaja 5 kertoi struktuuriin ja ennakkointiin liittyen, että

Pyrin pitämään myös liikuntatunneilla mahdollisimman saman struktuurin viikosta toiseen, jotta Nepsy-oppilailla on tutut ja turvalliset rutiinit. Muutoksia pyrin ennakoimaan ja käyn tunnin alussa oppituntien ohjelman läpi (esim. Lämmittely leikki, kaksi koripalloharjoitusta ja lopuksi loppurentoutus).

Struktuuri ja ennakkointi olivatkin suuressa roolissa osallistujien vastauksia tarkastellessa. Tämän lisäksi opetustyyliin liittyvä monikanavainen viestintä koettiin tärkeäksi. Opettaja 17 kuvaa tätä soveltamiskeinoa kertoen, että hänen tekemisessään näkyy ”konkreettinen ja kuvallinen havainnollistaminen tekemisestä: mitä tehdään, miten ja mihin pyritään.”

**Säännöt (rules).** Tutkimusaineistossa sääntöjen varioiminen ja palasteleminen ei ollut kovin suuressa roolissa. Opettaja 5 kuitenkin kertoi esimerkiksi, että mahdollisuuksien mukaan pyrkii ”lisäämään sääntöjä peliin tai leikkiin sitä mukaan, kun vanhat säännöt tulevat tutuiksi.”

**Apuvälineet (equipment).** Opettajat korostivat liikunnanopetuksen soveltamiskeinona erilaisten (apu)välineiden tärkeyttä. Opettaja 15 kertoo, että ”Heitä [tukea tarvitsevia oppilaita] varten pitää olla sopivat välineet”. Muutoin välineisiin liittyen opettajat nostivat esiin sovellettujen välineiden ja erityisesti peliliivien tärkeyttä.

**Ympäristö (environment).** Ympäristön esteettömyyteen liittyen osallistujien vastauksista oli löydettävissä kolme eri esteettömyyteen liittyvää tekijää: fyysinen, sosiaalinen ja psyykinen esteettömyys. Esimerkiksi Opettaja 5 kertoi fyysisestä esteettömyydestä, että ”Tilan pyrin pitämään mahdollisimman selkeänä niin, ettei saatavilla tai näkyvissä ole esim. ylimääräisiä välineitä.” Opettaja 10 puolestaan kuvaa sosiaalista ympäristöä sanomalla, että ”Kannustamisella on suuri merkitys, on tärkeää huomata onnistumiset erilaisissa tilanteissa. Tämä on tärkeää jokaisen oppilaan kohdalla, mutta mielestäni korostuu oppilaiden

kanssa, joille liikkuminen voi olla hankalaa tai epämiellyttävää jostain syystä.” Psykkiseen ympäristöön liittyen opettaja 15 mainitsee, että ”Se [tukea tarvitsevien oppilaiden integroiminen liikunnanopetukseen] vaatii perusryhmältä ymmärrystä ja sopeutumista.”

**Muut tekijät.** TREE-mallin osatekijöiden lisäksi osallistujat nimesivät myös muita tekijöitä, jotka olivat helpottaneet liikunnanopetuksen soveltamista. Näitä olivat muun muassa moniammatillinen yhteistyö erityisopettajan ja ohjaajan kanssa, yksilöllisten tavoitteiden hyödyntäminen sekä opettajan oma osallistuminen ja esimerkki. Näiden lisäksi aineistossa oli myös esimerkkejä siitä, ettei opetusta aina sovelleta toiveiden mukaisesti, vaan esimerkiksi syrjintää esiintyy. Esimerkiksi opettaja 9 kertoi, että ”Olen nyt töissä yläkoulussa ja linja on se, että joko integroidutaan isoon ryhmään tai sitten täytetään liikuntapäiväkirjaa kotona.”

## 4.2 Liikunnanopetuksen soveltamiseen kaivattu tuki

Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet opettajat nimesivät erilaisia tekijöitä, jotka voisivat auttaa liikunnanopetuksen soveltamisessa. Kaikki eivät kuitenkaan kokeneet tarvitsevansa liikunnanopetuksen soveltamiseen tai oppituntien toteuttamiseen minkäänlaista tukea. Tällöin he kokivat, että oma ammattitaito ja koulutustausta oli riittävä heterogeenisten oppilasryhmien liikunnanopetukseen. Suurimpia liikunnanopetuksen soveltamista helpottavia tekijöitä olivat henkilöstöresurssit ja täydennyskoulutus.

**Henkilöstöresurssit.** Tutkimuksen osallistujista lähes jokainen kertoi, että kaippaa liikuntatuntien soveltamisen mahdollistamiseen nykyistä parempaa aikuisresurssia. Tähän lukeutui sekä ohjaajan että erityisopettajan hyödyntäminen, mutta myös yhteistyö terveydenalan ammattilaisten kanssa mainittiin. Lähtökohtaisesti osallistujat kaipasivat toista aikuista oppitunneille kolmesta eri syystä: ohjaajaa turvallisuuden ja tunnetuen mahdollistamiseen ja toisaalla erityisopettajan tietotaidon hyödyntämiseen. Esimerkiksi Opettaja 2 mainitsi, että

En kaipaa sinänsä lisätukea, toivoisin vain että olisi mahdollisuus saada tunneille toinen aikuinen esim. laastaria, lohdutusta ja tunnetukea tarvitsevien oppilaiden avuksi. Jos lähdän itse keskellä tuntia laittamaan laastaria yhdelle niin pahimmillaan koko muun porukan toiminta herkästi keskeytyy siksi aikaa koska esim. telinevoimisteluympäristössä toimiminen vaatisi opettajan jatkuvaa ja kokoaikaista valvontaa.

Opettaja 18 puolestaan kertoo, että

Oppilasturvallisuus heterogeenisessä ryhmässä vaatisi toisen aikuisen avun jatkuvien pienryhmäjakojen (isomman ryhmän sisässä) aiheuttamissa tilanteissa. Esimerkiksi ulko liikunnassa, korostetusti hiihdossa, suunnistuksessa kaikki oppilaat eivät ole opettajan valvonnassa samanaikaisesti.

Opettajat 2 ja 18 kaipasivat aikuisresurssia siis oppitunnin turvallisuuden ja tunnetuen ylläpitoon. Tutkielman aineistossa kävi kuitenkin myös ilmi, että erityisopettajan tietotaitoa tahdottiin hyödyntää muiden aineiden rinnalla myös taitoja taideaineissa, johon liikunnan opetus sisältyy. Tällaisesta tilanteesta opettaja 9 kertoi, että

Minusta on väärin, että tuen tarpeiset integroidaan (monesti hälyisiin) tata-aineisiin ilman erityisopettajan tukea. Taito- ja taideaineet on minusta opsin mukaisia opetettavia aineita siinä missä lukuaineet, mutta erityisopetuksen resurssi ei ikinä riitä niihin. Sitten ne lapset saa jatkuvia epäonnistumisen kokemuksia, kun on hälyä/ne ei ymmärrä/ne ei voi keskitä...

**Täydennyskoulutus.** Aikuisresurssin lisäksi toinen selkeä tarve oli täydennyskoulutus ja siihen liittyen tarve idea-/materiaalipankille. Tämän yhteydessä osallistujat kertoivat, että oma opettajankoulutus ei ollut vastannut kentällä tarvittavaan osaamisen määrään. Vaikka opettaja 17 oli itse kouluttautunut erityisliikunnanopettajaksi, kertoi hän, että "Täydennyskoulutusta ei varmaan koskaan ole liikaa, aina niistä saa uusia ideoita." Muita tekijöitä, jotka osallistujien mukaan voisivat helpottaa liikunnanopetuksen soveltamista, olivat sopivat ryhmäkoot ja niille sopivat tilat sekä kulloisessakin tilanteessa tarvittava välineistö.

## 5 POHDINTA

### 5.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkasteltiin liikuntaa opettavien opettajien kokemuksia peruskoulun liikunnanopetuksen soveltamisesta tukea tarvitseville opilaille. Tutkimuksessa selvitettiin erityisesti sitä, millaisia keinoja liikuntaa opettavilla opettajilla on liikunnan soveltamiseen ja millaista tukea sen toteuttamiseen kaivattaisiin. Tutkimukseen osallistui 19 liikuntaa opettavaa opettajaa loka-kuussa 2023 kerätyn verkkokyselyn avulla.

Australian Sports Commissionin (n.d.) TREE-mallin mukaisesti liikunnanopetusta voidaan soveltaa opetustyylien, sääntöjen, (apu)välineiden ja ympäristön muutoksilla. Nämä kaikki osa-alueet esiintyivät myös tämän tutkielman aiheistossa. Opettajat mainitsivat jokainen hieman erilaisia keinoja, joiden avulla he liikunnanopetustaan sovelsivat. Opettajat mainitsivat toistuvasti tärkeiksi tekijöiksi laadukkaan suunnittelun, monikanavaisen ja selkeän viestinnän sekä erilaiset joustavaan ryhmittelyyn liittyvät tekijät. Nämä osatekijät liittyivät erityisesti TREE-mallin opetustyyliin-osioon.

Muut mallin osa-alueet eivät toistuneet osallistujien vastauksissa yhtä usein, mutta sääntöjen, (apu)välineiden ja ympäristön muokkaaminen kuitenkin näkyi merkittävänä mahdollisuutena. Opettajat siis suurimmilta osin näkivät, että omalla toiminnalla voi vaikuttaa siihen, että liikunnanopetus on erilaisia opilaita palvelevaa. Tutkimukseen osallistuneet opettajat mainitsivat kuitenkin myös muita opetuksen onnistumiseen liittyviä tekijöitä. Heidän mukaansa näitä olivat muun muassa kussakin tilanteessa tarvittava aikuisresurssi (ohjaaja ja/tai erityisopettaja), yksilölliset tavoitteet, sekä opettajan oma osallistuminen ja esimerkki. Tutkielmaan osallistuneiden opettajien vastauksissa esiintyi myös syrjiviä käytäntöjä, joissa soveltaminen ei ollut onnistunut toivotusti.

Vaikka tutkimukseen osallistuneista opettajista lähes jokainen mainitsi keinoja, joiden avulla liikunnanopetusta sovelsivat, koki moni tutkielman osallistuja

silti, ettei kykene toteuttamaan soveltavaa liikuntaa nykyisillä resursseilla. Inklusiotavoite nähdäänkin usein mahdottomana jo muutoinkin haastavan arjen keskellä (Rekaa ym., 2018; Tarantino, 2022). Tämän on todettu johtuvan tukimekanismien puutteista, suurista ryhmäkoista, heikosta koulutuksesta, opettajan ennakoasenteista, sekä yleisesti opetuksen heikosta laadusta (Hagaele ym., 2020; Lirgg ym., 2017; Tarantino, 2022).

Lähes jokaisen opettajan vastauksessa toistui tarve nykyistä paremmalle aikuisresurssille. Tämä aikuisresurssi tarkoitti joko tarvetta ohjaajan antamalle tunnetuelle ja tunnin turvallisuuden takaamiselle, tai tarvetta erityisopettajan osaamisen hyödyntämiselle. Tarvittavan aikuisresurssin täyttäminen mahdollistaa oppilaiden yksilöllisen huomioimisen, mikä Huovisen (2019) mukaan ehkäisee muun muassa häiriökäyttäytymistä. Huovinen (2019) mainitsee kuitenkin aikuisresursseihin liittyen myös sen, että esimerkiksi yhteisopettajuus tai muun alan ammattilaisen konsultaatio voisi edistää soveltavan liikunnanopetuksen onnistumista.

Toinen selkeä tutkielmaan osallistuneiden opettajien kaipaama lisäresurssi oli nykyistä paremman tietoisuuden saavuttaminen sekä opettajankoulutuksessa että työelämässä hyödynnettävien lisäkoulutusten avulla. Soveltavan liikunnan koulutuksella voitaisiin pureutua pelkän ideapankin mahdollistamisen lisäksi opettajien asenteisiin tukea tarvitsevia oppilaita kohtaan (Combs ym., 2010). Opettajien sisällöllisen ja pedagogisen osaamisen maksimoimiseksi jo opettajankoulutuksessa tulisi antaa koulutusta ja mahdollisuuksia kohdata erilaisia oppilaita, jotta opettajalle syntyy ymmärrys siitä, että hän voi toiminnallaan vaikuttaa oppilaan toimintaan oppituntien aikana (Huovinen, 2019; Lirgg ym., 2017).

Tämä tutkielma vahvistaa täten aiempaa tutkimustietoa siitä, että soveltavan liikunnanopetuksen mahdollistamiseksi on jo opettajankoulutukseen tehtävä muutoksia. Soveltavan liikunnan sisältöjen lisääminen opettajankoulutukseen muuttaisi todennäköisesti useissa tapauksissa opetuksessa käytettävien pedagogisten sisältöjen lisäksi opettajien ennako-oletuksia tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksesta. On tärkeää tuoda esiin se, että opettaja voi omalla toiminnallaan vaikuttaa myös tukea tarvitsevan oppilaan opetukseen ja konkreettisten

liikunnan oppiaineen sisältöjen oppimiseen. Vaikka opettajilla on jonkinlainen käsitys keinoista, joiden avulla liikunnanopetusta voi soveltaa, kaippaa suuri osa opettajista liikunnanopetuksen soveltamiseen nykyistä parempia (aikuis)resursseja ja konkreettisen tietotaidon kerryttämistä.

## 5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan laadullisen tutkimuksen arvioinnille ei ole olemassa mitään yksiselitteistä mallia, mutta tämän luvun alla pohditaan tämän tutkimuksen luotettavuutta suhteessa heidän listaamiinsa asioihin. Näitä ovat tutkimuksen kohde ja tarkoitus, tutkijan omat sitoumukset, aineistonkeruu, tutkimuksen osallistujat ja tutkija–osallistuja-suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi, tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi.

**Tutkimuksen kohde ja tarkoitus.** Tutkimuksessa tutkittiin opettajien kokemuksia liikunnanopetuksesta ja sitä, millaista tukea liikunnanopetuksen soveltamiseen kaivattaisiin. Tätä tutkittiin, koska haluttiin selvittää, erityisesti sitä, miten liikunnanopetusta sovelletaan tällä hetkellä ja toisaalta sitä, millaiset tukikeinot voisivat helpottaa liikunnanopetuksen soveltamista. **Tutkijan omat sitoumukset.** Tutkielman tekijänä oma ajatukseni tutkimuksen aiheesta oli, että aihe on tärkeä, kun heterogeeniset oppilasryhmät vaativat entistä vahvempaa osaamista liikunnan soveltamisesta. Oman kokemukseni mukaan liikuntaa opettavat opettajat kokevat tukea tarvitsevien oppilaiden liikunnanopetuksen toisinaan haastavaksi. Tutkimuksen avulla nähtiin selkeä tarve muun muassa lisäkoulutukselle ja moniammatilliselle yhteistyölle, mikä vahvisti omaa näkemystäni kaikille avoimen liikunnanopetuksen haasteista.

**Aineistonkeruu.** Tutkimuksen aineistonkeruu tapahtui Webropol-kyselylomakkeen avulla. Tämä kyselylomake lähetettiin kahteen Facebook-ryhmään, joka vaikutti osaltaan siihen, ketkä kyselylomakkeeseen vastasivat. Tutkimuksen osallistujat myös päättivät itse, haluavatko sähköiseen verkkokyselyyn vastata, joten on mahdollista, että tutkimukseen on osallistunut lähinnä sellaisia opetta-

ja, joita aihe kiinnostaa ja koskettaa. Sähköisen kyselylomakkeen avulla tutkimukseen pystyi kuitenkin osallistua liikunnan opettajia maantieteellisesti eri puolilta Suomea. Lisäksi osallistujat tavoitettiin nopeasti ja taloudellisesti tehokkaasti. Tällaisen aineistonkeruumuodon avulla tutkimuksen tekemisessä säästettiin myös tutkimukseen käytettävää aikaa, sillä kyselystä muodostuva aineisto on jo valmiiksi sähköisessä muodossa, ja vastaukset ovat juuri niissä sanamuodoissa, kuin vastaaja on ne tahtonut. Tämä lisääkin tutkimuksen luotettavuutta (Valli & Perkkilä, 2018). **Tutkimuksen osallistujat ja tutkija-osallistuja-suhde.** Vastaajien sukupuolijakauma (naisia 68 %) noudattaa suurpiirteisesti koko opettajakunnan sukupuolijakaumaa (naisia 79 %; Opetushallitus, 2019). Myös maantieteellinen jakauma antoi näkökulmia eri puolilta Suomea. Tutkimuksen osallistujien koulutustausta oli moninainen, mikä on yhteydessä Suomessa liikuntaa opettavien opettajien yleisesti moninaiseen koulutustaustaan (Salin ym., 2021). Tutkimuksen osallistujat eivät lukeneet tutkimuksen tuloksia ennen tutkielman julkaisua.

**Tutkimuksen kesto.** Tutkimuksen toteuttamiseen varattiin tarpeeksi aikaa, jonka johdosta sekä tutkimusaineiston keruu että aineiston analyysi saivat tarpeeksi huomiota ajallisesti. **Tutkimusaineiston analyysi.** Aineistoa analysoitaessa pyrittiin löytämään eri tutkimuskysymyksille sopivimmat analyysimenetelmät, ja tämän takia tutkimuskysymyksiin etsittiinkin vastauksia sekä teoriaohjaavalla että aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Näiden analyysimenetelmien keinoin pystyttiin vastaamaan tutkimuksen tutkimuskysymyksiin hyvin. **Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi.** Tutkimuksessa noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ([TENK], 9.10.2023) hyviä tieteellisiä käytäntöjä (HTK), joiden noudattaminen nostaa tutkimuksen yleistä luotettavuutta. Tutkimuksen raportoinnissa pyrittiin avaamaan koko tutkimusprosessi mahdollisimman läpinäkyvästi, jotta lukijalla on mahdollisuus ymmärtää tutkielman tekoprosessi mahdollisimman hyvin.

Tämä tutkielma antoi käsitystä siitä, millaisia kokemuksia liikuntaa opettavilla opettajilla on liikunnanopetuksen soveltamisesta. Tällä tutkimuksella pu-

reuduttiin kuitenkin vain 19 opettajan kokemuksiin soveltavan liikunnanopetuksen toteuttamisesta, joten tätä laajemmalla tutkimuksella olisi paikka suuremman ymmärryksen kehittämiseksi. Suuren, kohdejoukkoa edustavan otoksen tutkiminen määrällisten tutkimusmenetelmien avulla voisi luoda tätä tutkimusta laajemman kuvan nykytilanteesta luoden samalla entistä luotettavampia tutkimustuloksia. Toisaalta myös kyselyä syvemmillä menetelmillä, kuten esimerkiksi liikunnanopetuksen havainnoinnilla tai liikunnanopettajien haastatteluilla voitaisiin ymmärtää tutkittavaa ilmiötä entistä syvemmin. Kun tämä tutkielma perustui liikuntaa opettavien opettajien subjektiivisiin kokemuksiin liikunnanopetuksen soveltamisesta, esimerkiksi juuri havainnoinnin keinoin toteutetulla tutkimuksella saataisiin todenmukaisempi kuva siitä, millaisia soveltamiskeinoja opettajat liikunnanopetuksessa toteuttavat.

Tässä tutkielmassa korostuneen aikuisresurssin tarpeen perusteella vaikuttaisi olevan tarvetta myös monialaisen tiimityön tutkimiselle erityisesti kaikille avoimen liikunnanopetuksen näkökulmasta. Tällaisella tutkimuksella voitaisiin pureutua siihen, millainen yhteistyö luo parhaat raamit sille, että myös tukea tarvitsevilla oppilailta on mahdollisuuksia tavoitella perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) määritellyjä tavoitteita. Tällaista yhteistyötä voitaisiin tutkia sekä koulussa, että esimerkiksi jo opettajankoulutuksessa. Millaisia vaikutuksia opetuksessa nähtäisiin, mikäli moniammatillinen yhteistyö ja soveltava liikunnanopetus tulisi tutuksi jo koulutuksen aikana?



## LÄHTEET

- Alexander, J., Bambury, E., Mendoza, A., Reynolds, J., Veronneau, R., & Dean, E. (2012). Health education strategies used by physical therapists to promote behaviour change in people with lifestyle-related conditions: A systematic review. *Hong Kong physiotherapy journal*, 30(2), 57–75.  
<https://doi.org/10.1016/j.hkpj.2012.07.003>
- Asunta, P. & Saari, A. (2018). Inklusiopiirakka uudistui. Luettu 5.12.2023. osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/liikunta/soveltava-liikunta/tapahtumia-ja-koulutuksia/liikkuen-lapi-elaman-2018/inklusiopiirakka>
- Australian Government: Australian Sports Commission. (julkaisuaika tuntematon). *Sports Ability*. Luettu 17.10.2023 osoitteesta [https://www.sportaus.gov.au/sports\\_ability/using\\_tree](https://www.sportaus.gov.au/sports_ability/using_tree)
- Combs, S., Elliott, S., & Whipple, K. (2010). Elementary Physical Education Teachers' Attitudes towards the Inclusion of Children with Special Needs: A Qualitative Investigation. *International journal of special education*, 25(1), 114.
- Haegele, J. A., McCubbin, J., & Yun, J. (2020). The Need for Preparing Highly Qualified Faculty in Adapted Physical Activity. *Palaestra (Macomb, Ill.)*, 34(3), 16.
- Haegele, J. A., Wilson, W. J., Zhu, X., Bueche, J. J., Brady, E., & Li, C. (2021). Barriers and facilitators to inclusion in integrated physical education: Adapted physical educators' perspectives. *European physical education review*, 27(2), 297-311. <https://doi.org/10.1177/1356336X20944429>
- Huovinen, T. (2019). *Oppilaiden osallistumista ja fyysistä aktiivisuutta edistävä liikunnanopetus perusopetuksen heterogeenisessä oppilasryhmässä*. Jyväskylän yliopisto.
- Huovinen, T. & Rintala, P. (2017). Yksilön huomioiminen liikuntapedagogiikassa. Teoksessa Jaakkola, T., Liukkonen, J., &

- Sääkslahti, A. (toim.) *Liikuntapedagogiikka* (2., uudistettu painos.). PS-kustannus.
- Huttunen, H. (2019). Kouluissa liikutaan - pääsenkö minäkin mukaan. *eEriKa : erityispedagoginen tutkimus- ja menetelmätieto*, 2, 5-8.
- Juhila, K. (no date). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto*. Luettu 18.12.2023 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Kokko, S., Martin, L., Villberg, J., Simonsen, N., Husu, P., Vasankari, T., . . . Department of Music, A. a. C. S. (2023). *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022*. Valtion liikuntaneuvosto.
- Liikuntatieteellinen seura. (julkaisuaika tuntematon). *Mitä on soveltava liikunta?* Luettu 20.9.2023 osoitteesta <https://www.lts.fi/tutkittua-sovellettua/soveltava-liikunta/mita-on-soveltava-liikunta.html>
- Lirgg, C. D., Gorman, D. R., Merrie, M. D., & Shewmake, C. (2017). EXPLORING CHALLENGES IN TEACHING PHYSICAL EDUCATION TO STUDENTS WITH DISABILITIES. *Palaestra (Macomb, Ill.)*, 31(2), 13.
- Mihajlovic, B. C. (2021). Modifying Golf for Maximizing Learning Opportunities for Children with Visual Impairments. *Strategies (Reston, Va.)*, 34(4), 28–33. <https://doi.org/10.1080/08924562.2021.1919583>
- OAJ. (2017). *Oppimisen tukipilarit : Miten varmistetaan oppimiselle ja koulunkäynnille riittävä tuki?* [https://www.oaj.fi/globalassets/julkaisut/2017/kolmiportaintuki\\_fina1\\_sivuittain.pdf](https://www.oaj.fi/globalassets/julkaisut/2017/kolmiportaintuki_fina1_sivuittain.pdf)
- Opetushallitus. (2019). Opettajat ja rehtorit Suomessa 2019. *Raportit ja selvitykset* 2020:11. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Opettajat%20ja%20rehtorit%20Suomessa%202019.pdf>

- Perusopetuslaki. [POL] (21.8.1998/628). Luettu 23.1.2024 osoitteesta  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Pikkupeura, V., Lindeman, A., & Huovinen, T. (2023). Koululiikuntaa kaikille! Teoksessa R. Roitto, & A. Saari (toim.), *Kaikille avoin liikunta kunnissa*. Liikuntatieteellinen seura. Liikuntatieteellisen seuran tutkimuksia ja selvityksiä, 24. S. 50–53.
- Puusa A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. S. 75–85.
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. s. 145–156.
- Rekaa, H., Hanisch, H., & Ytterhus, B. (2019). Inclusion in Physical Education: Teacher Attitudes and Student Experiences. A Systematic Review. *International journal of disability, development, and education*, 66(1), 36-55. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2018.1435852>
- Rintala, P., Huovinen, T. & Niemelä, S. (2012). *Soveltava liikunta*. Liikuntatieteellinen Seura.
- Salin, K., Huhtiniemi, M., & Jaakkola, T. (2021). Opettajien valmiudet, osaaminen ja koetut haasteet Move!-järjestelmän toteuttamisessa ja oppilaiden toimintakyvyn tukemisessa. *Kasvatus*, 52(5), 2. <https://doi.org/10.33348/kvt.114935>
- Sanastokeskus ry, julkaisija, Liikuntatieteellinen seura, julkaisija, & Sipilä, V. (2023). *Soveltavan liikunnan ja paraurheilun sanasto: Ordlista för anpassad motion och paraidrott = Glossary of adapted physical activity and parasports*. Sanastokeskus.
- Tarantino, G. (2022). Inclusion of children with special educational needs and disabilities in physical education: A systematic review and meta-analysis of teachers' attitudes. *Educational Research Review*, Volume 36. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2022.100456>

- Tilastokeskus. (2023). *Peruskoulun oppilaista 24% sai tehostettua tai erityistä tukea vuonna 2022*. Luettu 31.10.2023 osoitteesta <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8lmq0ndqquf0dutte806lj3>
- Tutkimuksellinen neuvotteluvaliokunta. (9.10.2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. Luettu 3.3.2024 osoitteesta <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>
- Valli, R & Perkkilä, P. (2018). Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu : Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. PS-kustannus.
- Vilkka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus 2021. 5., päivitetty painos.
- Wang, L., Wang, M., & Wen, H. (2015). Teaching Practice of Physical Education Teachers for Students with Special Needs: An Application of the Theory of Planned Behaviour. *International journal of disability, development, and education*, 62(6), 590-607. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2015.1077931>
- Yhdenvertaisuuslaki. (1325/2014). Luettu 23.1.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

## LIITTEET

### Liite 1. Kyselylomake.

Sukupuoli

Nainen

Mies

Muu

En halua vastata kysymykseen

Asuinpaikka

Etelä-Suomi

Itä-Suomi

Lappi

Lounais-Suomi

Länsi-Suomi

Pohjois-Suomi

Sisä-Suomi

Ahvenanmaa

Koulutustausta

Luokanopettaja

Liikunnan aineenopettaja

Erityisopettaja

Erityisliikunnanopettaja

Muu liikunta-alan koulutus, mikä?

Joku muu, mikä?

Kokemus liikunnan opettajana

0-5 vuotta

5-10 vuotta

10-15 vuotta

15-20 vuotta

yli 20 vuotta

Millaisia tuen tarvetta lisääviä osasyitä liikunnan ryhmissäsi on esiintynyt?

Kehitysvamma

Liikuntavamma

Aistivamma

Heikkonäköisyys

Heikkokuuloisuus

Pitkäaikaissairaus

Neuropsykiatrinen piirre

Oppimisvaikeus

Suomi toisena kielenä

Mielenterveysongelma

Tilapäinen (urheilu)vamma

Tilapäinen sosiaalinen huoli

Joku muu, mikä?

Millaisena koet tukea tarvitsevien oppilaiden liikunnanopetuksen? Voit pohtia asiaa esimerkiksi onnistumisten kokemusten ja/tai huolenaiheiden näkökulmista.

Millaisia konkreettisia keinoja sinulla on liikunnanopetuksen soveltamiseen nykyisillä resursseilla?

Millaista tukea kaipaisit liikunnanopetuksen soveltamiseen? Kerro myös, mikäli et opetuksen soveltamiseen tukea kaipaa.